DOMSTOLENS DOM (fjärde avdelningen)
den 23 maj 1996 *

I mål C-326/94,

angående en begäran enligt artikel 177 i EG-fördraget, från Rechtbank van eerste aanleg te Brussel, att domstolen skall meddela ett förhandsavgörande i det vid den nationella domstolen anhängiga målet mellan

A. Maas & Co. NV

och

Belgische Dienst voor Bedrijfsleven en Landbouw, numera **Belgisch Interventie-en Restitutiebureau,**

angående tolkningen av kommissionens förordning (EEG) nr 1824/80 av den 11 juli 1980 om inledandet av en anbudsinfordran för framskaffande av vanligt vete som livsmedelsbistånd till Republiken Benin (EGT nr L 178, s. 5),

meddelar

DOMSTOLEN (fjärde avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden C. N. Kakouris samt domarna P. J. G. Kapteyn (referent) och H. Ragnemalm,

* Rättegångsspråk: nederländska.

generaladvokat: D. Ruiz-Jarabo Colomer,
justitiesekreterare: avdelningsdirektören D. Louterman-Hubeau,

med beaktande av de skriftliga yttranden som har inkommit från:

— A. Maas & Co. NV, genom advokaterna K. Maenhout och J. Tritsmans, Antwerpen,

— Belgische Dienst voor Bedrijfsleven en Landbouw, sedermera Belgisch Interventie-en Restitutiebureau, genom advokaterna M. Fruy och B. De Moor, Bryssel, och

— Europeiska gemenskapernas kommission, genom juridiske rådgivaren T. van Rijn och H. van Vliet, rättstjänsten, båda i egenskap av ombud,

med hänsyn till förhandlingsrapporten,

efter att parterna har avgivit muntliga yttranden vid sammanträdet den 29 februari 1996,

och efter att den 21 mars 1996 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

1 Genom beslut av den 28 november 1994, som inkom till domstolen den 12 december samma år, har Rechtbank van eerste aanleg te Brussel med stöd av artikel 177 i

EG-fördraget ställt två frågor för förhandsavgörande avseende tolkningen av kommissionens förordning (EEG) nr 1824/80 av den 11 juli 1980 om inledandet av en anbudsinfordran för framskaffande av vanligt vete som livsmedelsbistånd till Republiken Benin (EGT nr L 178, s. 5) [vid översättningen har den svenska texten inte funnits att tillgå].

2 Frågorna har uppkommit inom ramen för en tvist mellan bolaget A. Maas & Co., Antwerpen (nedan kallat Maas), och Belgische Dienst voor Bedrijfsleven en Landbouw (Belgiska ekonomi-och jordbruksverket, nedan kallat BDBL).

3 Enligt artikel 1.1 i förordning nr 1824/80 "[Anordnas] inom ramen för en gemenskapsåtgärd en anbudsinfordran för leverans till Benin av 5 000 ton vanligt vete." Meddelandet om den anbudsinfordran genom vilken denna förordning skulle genomföras publicerades i *Europeiska gemenskapernas officiella tidning* av den 15 juli 1980 (C 176, s. 10).

4 Avdelning 3 i meddelandet om anbudsinfordran, med rubriken "Skyldigheter", lyder på följande sätt:

"Ett erbjudande är endast giltigt, om det åtföljs av en förklaring från anbudsgivaren där

a) denne åtar sig att i enlighet med artikel 1.3 leverera ett parti som motsvarar ställda krav, och

b) denne åtar sig att genomföra leveransen mellan den 1 och den 31 augusti 1980."

5 Den 29 juli 1980 förklarades Maas vara leverantör. Priset för det vanliga vetet fastställdes till 7 300 BFR per metriskt nettoton, motsvarande ett totalpris på 36,5 miljoner BFR. Maas ställde en säkerhet som uppgick till 1 217 853 BFR.

6 Ombudet för Benin (nedan kallat ombudet) ställde omedelbart ett fartyg till Maas förfogande för lastning mellan den 5 och den 7 augusti 1980. Maas uppgav emellertid att lastningen tidigast skulle kunna ske under andra hälften av augusti månad.

7 Ombudet föreslog sedan att han skulle ställa ett fartyg till Maas förfogande för lastning mellan den 21 och den 30 augusti. I ett telexmeddelande av den 19 augusti 1980 svarade Maas först att skördearbetet ännu inte hade kunnat inledas på grund av det dåliga vädret. Ombudet gjorde då uttryckliga reservationer avseende ytterligare kostnader som skulle kunna följa av en försenad leverans. Maas svarade i ett telexmeddelande av den 21 augusti 1980 att man emellertid hoppades kunna leverera lasten den 22 augusti 1980. Genom ett telexmeddelande av den 29 augusti uppmanade Maas ombudet att utse ett fartyg för att kunna lasta senast den 1 september 1980.

8 Den 3 september 1980 yrkade Maas hos BDBL betalning av de ytterligare kostnader som följde av den försenade leveransen av varan.

9 Den 12 september utfärdade ombudet ett intyg där han förklarade att han den 6 september hade tagit emot 4 700 metriska ton vanligt vete. Vattenhalten i detta vanliga vete uppgick till 16,32 procent, och den totala procentuella andelen av andra beståndsdelar än basspannmål av felfri kvalitet uppgick till 5,78 procent.

10 Den 25 september 1980 underrättade Maas BDBL om att återstående 300 ton — i samförstånd med ombudet — skulle lastas i en flodbåt som var på väg till Rouen. Vetet skulle sedan lastas om i ett sjögående fartyg. Ombudet utfärdade den 1 oktober 1980 ett intyg om att han mottagit lasten. Vattenhalten i detta parti uppgick till 16,36 procent.

11 Inför den hänskjutande domstolen har Maas yrkat betalning för lagringskostnader till ett belopp av 168 169 BFR vilka skulle ha uppkommit som en följd av ombudets påstådda försening med avhämtningen av varorna. Maas har även yrkat att säkerheten skall frigöras.

12 I sina yttranden vid den nationella domstolen har parterna framfört argument och ställt frågor rörande tolkningen av förordning nr 1824/80 på vilken anbudsinfordran i fråga grundades. Följaktligen har Rechtbank van eerste aanleg te Brussel funnit att det är nödvändigt att begära att domstolen skall meddela ett förhandsavgörande beträffande följande frågor:

"1) Vilka exakt är de åtgärder som leverantören enligt artikel 6.1 i förordning (EEG) nr 1824/80 av den 11 juli 1980 skall vidta inom den föreskrivna fristen, vid äventyr av att den säkerhet han ställt i annat fall förverkas?

Kan leverantören anses bära ansvaret för en lastning som skett efter den föreskrivna fristen när leveransen, det vill säga överlämnandet av lasten vid fartygets sida, har skett före fristens utgång?

2) Skall artiklarna 6 och 7 i förordning (EEG) nr 1824/80 av den 11 juli 1980 läsas tillsammans? Kan säkerheten med andra ord förverkas när kvalitetsnormerna (endast lindrigt) överträtts, även om mottagaren inte har anmärkt mot detta eller gjort någon reservation i detta hänseende?"

Leverantörens skyldigheter

13 Genom den första delen av den första frågan och den första delen av den andra frågan ställer den nationella domstolen i huvudsak frågan om artikel 6.1 i förordning nr 1824/80 skall tolkas så, att leverantören, för att säkerheten skall frigöras, är skyldig att följa kvalitetsnormerna i artikel 7 i nämnda förordning när han genomför de åtgärder som avses i artikel 6.1.

14 Artikel 6.1 i direktiv nr 1824/80 lyder på följande sätt:

"Anbudsgivaren skall ställa en säkerhet som motsvarar 6 ecu per ton av varan.

Säkerheten frigörs:

— ...

— för leverantörens del efter att operationerna i fråga genomförts inom den föreskrivna fristen och efter att exemplar nr 1 av exportlicensen företetts efter att det vederbörligen godkänts och påtecknats av de behöriga myndigheterna i den medlemsstat som angetts i anbudet i enlighet med artikel 3.2,

— ..."

15 Enligt det sjunde övervägandet till direktiv nr 1824/80 skall säkerhet ställas för att säkra att de skyldigheter fullgörs som följer av deltagande i den anbudsinfordran som nämnda förordning avser.

16 Det framgår av artikel 1 i förordning nr 1824/80 att anbudsinfordran i fråga avser leverans till Benin av 5 000 ton vanligt vete.

17 Enligt artikel 1.3 i förordning nr 1824/80 skall denna produkt "levereras i lösvikt i fartyget i lastningshamnen. Varan skall avlämnas på det ställe som anvisats av mottagarlandet eller dess ombud. Leverantören och ombudet för det mottagande organet skall bestämma leveranstakten".

18 I artikel 7 i förordning nr 1824/80 föreskrivs att "[d]et i artikel 1 nämnda vanliga vetet skall vara av frisk och normal handelskvalitet och åtminstone motsvara den standardkvalitet för vilken riktpriset fastställs".

19 Skyldigheten att leverera vanligt vete som uppfyller de kriterier som räknas upp i artikel 7 utgör således en del av de skyldigheter som följer av deltagandet i anbudsinfordran och som skall följas av leverantören för att säkerheten skall frigöras.

20 Svaret blir alltså att artikel 6.1 i förordning nr 1824/80 skall tolkas så, att leverantören, för att säkerheten skall frigöras, är skyldig att följa kvalitetsnormerna i artikel 7 i nämnda förordning när han genomför de åtgärder som avses i artikel 6.1.

Leveransen

21 Genom den andra delen av den första frågan ställer den nationella domstolen i huvudsak frågan om leverantören — under de omständigheter som beskrivits i beslutet om hänskjutande — kan ådra sig ansvar för att ha lastat efter den föreskrivna fristen, när leveransen invid fartygets sida har skett inom denna frist.

22 I detta hänseende föreskrivs i artikel 5 i förordning nr 1824/80 att "[n]är leverantören inte kan leverera produkterna i enlighet med artikel 1.3 på den dag som fastslagits i meddelandet om anbudsinfordran, på grund av att de fartyg som skall ombesörja sjötransporten har ställts till förfogande för sent, skall interventionsorganet bära de kostnader som följer av denna försening".

23 Enligt det ovan nämnda meddelandet om anbudsinfordran skulle leveransen ha genomförts mellan den 1 och den 31 augusti 1980.

24 Det framgår av akten att leverantören och ombudet inte har bestämt någon leveranstakt, att leverantören två gånger har avböjt de fartyg som erbjudits av ombudet

och att leverantören den 29 augusti meddelat ombudet att detta borde ställa ett fartyg till dennes förfogande för att lastningen skulle kunna inledas senast den 1 september. Av detta följer att det förhållandet att lastningen har skett efter den föreskrivna fristen inte beror på att ombudet skulle ha utsett transportfartyget för sent.

25 I en sådan situation skall interventionsorganet inte bära lagringskostnaderna.

26 Svaret blir alltså att artikel 5 i förordning nr 1824/80 skall tolkas så, att leverantörens ansvar för lastning, som ägt rum efter den föreskrivna fristen, inträder när denne och ombudet inte har bestämt någon leveranstakt, när denne två gånger har avböjt de fartyg som erbjudits och när leverantören den 29 augusti 1980 meddelat ombudet att detta borde ställa ett fartyg till dennes förfogande för att lastningen skulle kunna inledas senast den 1 september 1980.

Kvalitetsnormerna

27 Vidare har den nationella domstolen frågat om säkerheten kan förverkas när kvalitetsnormerna enligt artikel 7 i förordning nr 1824/80 lindrigt överträtts, även om mottagaren inte har anmärkt mot detta eller gjort någon reservation i detta hänseende.

28 Det framgår av akten att kvalitetsnormerna hade överträtts i det föreliggande fallet, eftersom vattenhalten i den första leveransen om 4 700 ton vanligt vete uppgick till 16,32 procent och den totala procentuella andelen av andra beståndsdelar än basspannmål av felfri kvalitet uppgick till 5,78 procent. I återstående 300 ton uppgick vattenhalten till 16,36 procent.

29 För att kunna besvara den fråga som ställts av den nationella domstolen skall det, i enlighet med en fast rättspraxis (dom av den 20 februari 1979, Buitoni, 122/78, Rec. s. 677, av den 21 juni 1979, Atalanta, 240/78, Rec. s. 2137, av den 2 december 1982, RU-MI, 272/81, Rec. s. 4167, av den 23 februari 1983, Fromançais, 66/82, Rec. s. 395, av den 17 maj 1984, Denkavit, 15/83, Rec. s. 2171, och av den 27 november 1986, Maas, 21/85, Rec. s. 3537), prövas om de skyldigheter som i detta fall överträtts bör anses vara grundläggande skyldigheter vilkas iakttagande är av grundläggande betydelse för gemenskapssystemets goda funktion och vilkas överträdelse kan leda till att säkerheten förverkas i sin helhet, utan att detta skulle innebära någon överträdelse av proportionalitetsprincipen, eller om de skall anses vara sekundära skyldigheter vilkas överträdelse inte får leda till någon lika sträng påföljd som bristande iakttagande av en grundläggande skyldighet.

30 Enligt artikel 1 i rådets förordning (EEG) nr 2731/75 av den 29 oktober 1975 om fastställande av standardkvantiteter för vanligt vete, råg, korn, majs och durumvete (EGT nr L 281, s. 22) definieras den standardkvalitet för vilken riktpriset och interventionspriserna för vanligt vete fastställs på följande sätt:

"a) ...

b) Vattenhalt: 16 %.

c) Total procentuell andel av andra beståndsdelar än basspannmål av felfri kvalitet: 5 %..."

31 Enligt artikel 7 i förordning nr 1824/80 skall det vanliga vete som levereras till Benin åtminstone motsvara den standardkvalitet för vilken riktpriset fastställs.

32 Enligt artikel 3.1 andra strecksatsen i rådets förordning (EEG) nr 2727/75 av den 29 oktober 1975 om den gemensamma organisationen av marknaden för spannmål (EGT nr L 281, s. 1) [vid översättningen har den svenska texten inte funnits att

tillgå], ändrad genom rådets förordning (EEG) nr 1143/76 av den 17 maj 1976 (EGT nr L 130, s. 1) [vid översättningen har den svenska texten inte funnits att tillgå], fastställs ett riktpris för vanligt vete som kan användas till bröd. Enligt artikel 4 i denna bestämmelse är riktpriset högre än interventionspriset för vanligt vete som inte kan användas till bröd.

33 Av detta följer att kraven avseende vattenhalt och total procentuell andel av andra beståndsdelar än basspannmål av felfri kvalitet är minimikrav på vanligt vete avsett för brödbakning.

34 Genom att ställa krav på att det vanliga vetet åtminstone motsvarar den standardkvalitet för vilken riktpriset fastställs innebär artikel 7 i förordning nr 1824/80 ett villkor enligt vilket vetet skall uppfylla minimikraven på standardkvalitet för det vanliga vetet för vilket riktpriset fastställs.

35 Betydelsen av detta villkor bör inte underskattas vare sig i fråga om de krav som gäller för livsmedelsbistånd eller i fråga om kravet på lika villkor mellan anbudsgivarna vid en anbudsinfordran.

36 Av detta följer att det är en väsentlig skyldighet för leverantören att följa artikel 7 i förordning nr 1824/80 och att en överträdelse i detta avseende kan leda till att säkerheten förverkas för gott utan att detta innebär någon överträdelse av proportionalitetsprincipen.

37 Vad gäller ombudets underlåtelse att framföra någon anmärkning eller reservation är det tillräckligt att för leverantörens del konstatera att rättsförhållandet har etablerats med den exporterande medlemsstatens nationella interventionsorgan, och

inte med mottagarlandet eller dess ombud, och att dessa rättsförhållanden regleras av gemenskapsrättsliga bestämmelser (se dom av den 18 mars 1987, Société pour l'exportation des sucres, 56/86, Rec. s. 1423, punkt 14).

38 Av detta följer att den omständigheten att mottagarens ombud inte har framfört någon anmärkning eller reservation vad avser kvaliteten hos den vara som levererats inom ramen för gemenskapens livsmedelsbistånd som föreskrivs i förordning nr 1824/80 inte befriar leverantören från den skyldighet som återfinns i artikel 7 i nämnda förordning.

39 Svaret blir alltså att artikel 6.1 i förordning (EEG) nr 1824/80 skall tolkas så, att säkerheten förverkas när de kvalitetsnormer som anges i artikel 7 lindrigt överträtts, även om mottagaren inte har anmärkt mot detta.

Begäran om rättshjälp

40 I sitt yttrande har Maas begärt att det på grundval av artikel 104.5 andra stycket i domstolens rättegångsregler skall beviljas understöd om 25 000 BFR i form av rättshjälp.

41 Under förfarandet har emellertid ingen omständighet framkommit som kan berättiga att ett understöd beviljas i syfte att underlätta för sökanden att ställa ombud eller infinna sig personligen.

42 Denna begäran kan således inte vinna bifall.

Rättegångskostnader

43 Maas har yrkat att svaranden skall förpliktas att ersätta rättegångskostnaderna.

44 De kostnader som har förorsakats Europeiska gemenskapernas kommission, som har inkommit med yttrande till domstolen, är inte ersättningsgilla. Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den nationella domstolen att besluta om rättegångskostnaderna.

På dessa grunder beslutar

DOMSTOLEN (fjärde avdelningen)

— angående de frågor som genom beslut av den 28 november 1994 förts vidare av Rechtbank van eerste aanleg te Brussel — följande dom:

1) **Artikel 6.1 i kommissionens förordning (EEG) nr 1824/80 av den 11 juli 1980 om inledandet av en anbudsinfordran för framskaffande av vanligt vete som livsmedelsbistånd till Republiken Benin skall tolkas så, att leverantören är skyldig att följa kvalitetsnormerna i artikel 7 i nämnda förordning när han genomför de åtgärder som avses i artikel 6.1, för att säkerheten skall frigöras.**

2) **Artikel 5 i förordning nr 1824/80 skall tolkas så, att leverantörens ansvar för lastning som ägt rum efter den föreskrivna fristen inträder när denne och**

ombudet inte har bestämt någon leveranstakt, när denne två gånger har avböjt de fartyg som erbjudits och när leverantören den 29 augusti 1980 meddelat ombudet att detta borde ställa ett fartyg till dennes förfogande för att lastningen skulle kunna inledas senast den 1 september 1980.

3) Artikel 6.1 i förordning (EEG) nr 1824/80 skall tolkas så, att säkerheten förverkas när de kvalitetsnormer som anges i artikel 7 i nämnda förordning lindrigt överträtts, även om mottagaren inte har anmärkt mot detta.

Kakouris Kapteyn Ragnemalm

Avkunnad vid offentligt sammanträde i Luxemburg den 23 maj 1996.

R. Grass

Justitiesekreterare

C. N. Kakouris

Ordförande på fjärde avdelningen